

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 10— K pol leta . . . 5— „ četrt leta . . . 2-50 „ posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice: pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h „ „ dvakrat . . . 12 „ „ „ trikrat . . . 10 „ za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.**

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Nekoliko regulacij.

UČITELJSTVU NA HRVATSKEM IN V SLAVONIJI

so uredili plače tako: Pravi (definitivni) učitelji in učiteljice javnih ljudskih šol in ženskih strokovnih šol dobivajo temeljno plačo v znesku 1400 K, zraven pa imajo pravico do 7 petletnic, ki znašajo: prvi dve po 200 K, naslednji dve po 250 K, poslednje tri pa po 300 K. Provizorični učitelji dobivajo letnih 1200 K, suplenti pa 900 K. — Pravi, provizorični in namestni učitelji imajo pravico do naturalnega stanovanja ali pa do odškodnine, ki je za definitivne učitelje enaka stanarini uradnikov 11. činovnega razreda, za namestne učitelje in učiteljice pa znaša letnih 240 K brez ozira na službeni kraj. Voditeljem in voditeljicam je določenih za pisarniške posle letnih 100 K na dvorazrednicah, 150 K na trirazrednicah, na vseh drugih šolah pa 200 K. — Strokovni učitelji imajo 1600 K, vadniški in učitelji višjih ljudskih šol pa 1800 K temeljne plače ter pravico do 7 petletnic po 250, oziroma po 300 K, ter stanarino 10. činovnega razreda. Novi plačilni zakon stopi v veljavo 1. januarja 1915.

UČITELJSKE PLAČE V ČRNI GORI.

Takoj, ko stopi učitelj v službo, je stalno nameščen, povišanje v plači pa dobi, ko napravi praktični izpit. Temeljna plača znaša 1400 K, stanovanje in kurjava. Ako ni stanovanja, dobi stanarino, in sicer na Cetinju 70 K, v drugih mestih 50 K, v večjih krajih 35 K, v vaseh po 15 K na mesec. Službo v mestu morejo dobiti oni učitelji, ki so službovali gotovo število let na kmetih. Razen temeljne plače po 1400 K je še osem poviškov: prvi 4 po 300 K za učitelje, po 220 K za učiteljice; drugi 4 po 200 K za učitelje, po 180 K za učiteljice. S 27 službenim letom ima učitelj 3400 K, a učiteljica 3000 K; s to plačo služi do 32. leta, potem gre v pokoj. Ako hoče in more še

nadalje služiti, dobi poviška po 250 K, ki se pa ne šteje v pokojnino. Pravico do pokojnine doseže z 10. službenim letom, ki se stopnjuje za vsako službeno leto po 2.7%. Prvi povišek doseže s 4. službenim letom, drugi z 8., ostali pa z vsakim tretjim.

UČITELJSKE PLAČE V RUSIJI.

Ruska duma je dne 7. pret. mes. glasno sklenila, da se vsemu ruskemu učiteljstvu zviša plača za 120 rubljev (305 K), tako da ima rusko učiteljstvo odslej temeljne plače po 480 rubljev (1220 K). Službena doba znaša 25 let. — Mnogi poslanci so predlagali, naj se temeljne učiteljske plače povišajo na 900 rubljev (2286 K) ali vsaj na 720 rubljev (1830 K), kar bi dajalo na mesec po 60 rubljev (150 K). Ti pa niso prodrli s svojimi predlogi. Učiteljstvo ima pač po vsem svetu prijatelje, ki so v manjšini, in »prijatelje«, ki so v večini!

DRAG. HUMEK:

Službeni red (pragmatika)

za učitelje obrtno-nadaljevalnih šol.

(Dalje in konec.)

V. del. O plači in odpravnini.

§ 41. Učiteljstvo je plačano iz osebnega zaklada vsake šole. Tega zloži šolski odbor z ozirom na dejanske potrebe iz prispevkov vzdrževalnih oblasti in prispevkov, ki so bili darovani zakladu. Morebitne letne prebitke je porabiti edinole v isto svrhu. Koliko prispevajo vzdrževalne oblasti, je določeno v zakonitih predpisih.

§ 42. Nagrada za vodstvo pouka znaša za vsak razred letnih 100 K, za vsak vzporedni ali strokovni razred letnih 50 K in ne sme presegati vsote 1000 K. Kot začetno plačo za pouk dobivajo učitelji vsakega službenega značaja, izvzemši pomožne učitelje (IV. del), ob začasnem name-

ščenju 10 K, ko so potrjeni (§ 7), pa 12 K mesečno za tedensko uro. Ob povoljnem in nepretrganem, pa tudi pretrganem stalnem službovanju, če ga dotičnik ni pretrgal po lastni krivdi, se plača poveča petkrat v presledkih po pet let za 10% temeljne plače do najvišjega zneska 18 K mesečno za tedensko uro.

§ 43. Te poviške je izplačati prvega dne onega meseca, ki sledi pričetku službe. Vsako napredovanje v plači mora potrditi šolski odbor z nakaznico. Prejemke je izplačevati v mesečnih obrokih, ki so plačljivi dne 1. vsakega meseca. Pri odmerjenju plače je vračunati tudi službeno dobo pred veljavnostjo tega razpisa.

§ 44. V službi potrjeni voditelji in učitelji (§ 7), ki so povoljno in nepretrgoma služili vsaj 10 let ali pa tudi, če službovanja niso pretrgali po lastni krivdi, imajo pravico do odpravnine v znesku 25kratnega zadnjega prejemka za eno tedensko uro. Pri tem se lahko všteje tudi službena doba pred uveljavljenjem tega razpisa. V slučaju smrti dobe odpravnino vdova ali zakoniti dediči.

§ 45. Vsak učitelj je dolžan od časa potrditve plačevati vsak mesec 10% prejemka od tedenske ure osebnemu šolskemu zakladu, ki se plačujejo iz njega tudi odpravnine.

§ 46. Kdor po preteku več kot desetletnega službovanja prostovoljno izstopi iz službovanja na o. n. š., dobi 90% vplačanih zneskov nazaj. Kdor se preseli v drug službeni kraj, dobi vse vplačane zneske nazaj. Če vstopi tam zopet v službo na o. n. š., mora ves znesek vplačati tamošnjemu obrtnemu šolskemu zakladu.

VI. del. O disciplinarnem postopanju z učiteljstvom.

§ 47. Če ravna učitelj o. n. š. v šoli zoper svojo dolžnost ali če izpodkopa s svojim vedenjem zunaj šole ugled svojega stanu, stori s tem služben prestop, ki je z ozirom na posledice ponovnega ravnanja zoper dolžnost, kazniv z ukorom ali z

disciplinarno kaznijo. Pri učiteljih po poklicu je zaradi njih vedenja zunaj šole uporabiti disciplinarno postopanje le tedaj, če stori to tudi glavna šolska oblast.

§ 48. Ukori, ustno ali pismeno, šolski voditelj ali nadzornik.

§ 49. Disciplinarne kazni so: a) posvarilo, b) pomaknjenje v nižji plačilni razred, c) kazensko vzetje voditeljstva, d) odpust iz službe na dotični šoli, e) odpust iz službe na obrtno-nadaljevalni šoli.

§ 50. Kazni pod a), b) in c) prisodi šolski odbor s privolitvijo nadzornika. Iz službe na dotični šoli ali iz službe na o. n. š. sme odpustiti po nasvetu šolskega odbora sporazumno z nadzornikom le pristojna deželna vlada.

§ 51. Posvarilo je vedno pismeno z zagrojitvijo strožjega postopanja za slučaj ponovnega prestopa. Po triletnem brezhibnem vedenju je v osebnih popisnicah izbrisati to kazen.

§ 52. Pred obsodbo je prestop preiskati in akt predložiti obdolžencu, da se upraviči. Obtoženec se lahko zagovarja ustno ali pismeno. Če je upravičba zadostna, je to pismeno naznaniti obdolžencu.

§ 53. Odpust iz službe na dotični šoli ali na o. n. š. sploh je mogoč le tedaj, če je dokazano, da se je obdolženec navzlic najmanj eni disciplinarni kazni zopet pregrešil. Samo oni je lahko takoj odpuščeni, ki se je hudo pregrešil zoper vero ali pravost.

§ 54. Odpust iz službe na o. n. š. sploh prisodi deželna vlada brez disciplinarnega postopanja tedaj, če je bil obdolženec sodniško toliko kaznovan, da je izgubil z obsodbo pravico izvolitve v občinski zastop.

§ 55. Odpust iz službe na dotični šoli izključuje zopetno službovanje na isti šoli za dobo petih let. Odpust iz službe na o. n. š. sploh, pa izključuje službovanje na o. n. š. dotične kronovine za vedno.

§ 56. Če je učitelj v sodniški disciplinarni preiskavi, mu ustavi šolski odbor z dovoljenjem nadzornika pouk in prejemke le tedaj, če zahteva ugled učiteljskega

LISTEK.

V. MAZI:

Ni ga!

(Konec.)

Kadar je sila velika, je dobra misel najbližja. Srečen človek, če zna v pravi kraj poseči ob takim trenutku!

Brozga se ni premišljal, ampak je vstal na poziv in se je odrezal:

»Ni ga!«

»Kje pa je?« je vprašal dr. Koruznik in ga pogledal preko ščipalnika.

»Doma, bolan je!«

»Na čem bolan?«

»Noga se mu gnoji.«

»Ali stanujete Vi z njim skupaj?«

»Da.«

»Potem mu recite, naj pride prihodnji ponedeljek v šolo, če le more, da ga bom mogel klasificirati.«

»Da.« je zatrdil Brozga ves oddahnen in sedel. Tačas so bili že drugi poklicani h katedru.

Samo tej okoliščini se je moral Brozga zahvaliti za posrečenje trika, da ni bilo nikogar v razredu, ki bi ne imel takrat skrb čez glavo in nobenega časa paziti na njegov dialog. Vsakdo je bil samo vesel, da je pridobil tako nekaj trenutij za hlastanje po nabranih opazkah.

Šele ob koncu ure je pripovedoval navihane začudenim sosedom skoro neverjetno prekanjenost. Od ust do ust je šla ta originalna zgodba, od letnika do letnika, toda nikomur ni prišlo na misel, da bi šel lisjaka denuncirati. Zaradi tiste karikature, ki jo je moral plačati s slabim redom v vedenju, je postal na vsem učiteljsku najpopularnejši človek, nekateri iz prvega letnika so se mu v znak spoštovanja celo odkrivali. Nikomur ni prizadel zla svoj živ dan in edino maščevanje mu je obstojalo v karikaturah profesorjev, ki so mu delali očitno krivico. Brozga se je zavedal svoje priljubljenosti, drugače bi ne pripovedoval tako ravnodušno svojega trika. Samo to je prosil, da bi ostala stvar vsaj do njegove mature na učiteljsku in se ne raznesla po mestu. In res se mu je izpolnila želja, razen kandidatov ni vedel živ krst za to navihanost.

Toda prihodnjo uro? — Vsak je napeto pričakoval, kako se izteče, zakaj izključeno vendar ni bilo, da bi si ne bil zapomnil dr. Koruznik Brozgega obraza in glasu. Za toliko omejenega ga ni mogel nihče smatrati, niti Brozga sam. A nas druge je bolj skrbelo nego njega samega. Ves teden je pridno karikiriral in in kazal niti najmanjše vznemirjenosti, kakor bi ga ne čakal še težak račun. Tudi pripravljali se ni skoro nič. Samo Cimpek, ki je imel še najvestnejše napisane opazke, mu je posodil čez nedeljo svoj zvezek. Toda ravno tisto nedeljo je imel Brozga sesta-

nek z nevesto (tudi ta originalni sestanek bom ob priliki napisal!) in dan je bil za učenje izgubljen.

Tako je priromal v ponedeljek v šolo skoro docela nepripravljen. Precej pozno je prišel, a vseeno prej nego dr. Koruznik, in tako je imel ravno še dovolj časa, pridobiti tistega širokoustega Štrbonclja v prvi vrsti klopi, da bi mu sufliral odgovore po svoj najboljši moči.

Ko je stopil v razred, ga ni nihče poznal. Oblečen je bil v mahdravo, ponošeno suknjo pokojnega gospodinjinega moža. Pozno pa je prišel zato, ker si je šel še poprej ostržiti kuštravo glavo na balin. Ves bled je bil, ker ni zajtrkoval nič drugega nego — pošten furmanski čik tobaka. Tudi črnoobrobljen ščipalnik si je bil nekje izposodil. Sedel pa je čisto v nasprotnem koncu, kakor je sedel prejšnji ponedeljek, prav tam v zadnji klopi pri oknu si je izbral svoj prostor. Tačas, ko je vstopil dr. Koruznik in počasi snel klobuk ter ga ravnatoko počasi in brez sile obesil s palico vred na bližnjo kljuko, potem pa zavzel v vsej komdnosti svoj prostor za mizo, si je Brozga sezul čevlji, ovil nogo v brisačo in obul pošvedran copat, ki je bil menda tudi iz zapuščne rajnkega gospodinjinega moža.

»Ali je Brozga danes v šoli?« je vprašal zdravnik, ko je odprl zapisnik in se ustavil ob njegovem imenu.

»Da«, se je vzdignil počasi Brozga iz zadnje klopi. Ves bolesten mu je bil ta

glas, samega usmiljenja vreden. Vsi smo se ozrli v »siromaka« s pomilovalnimi pogledi. Stal je tam ob zidu resen in nadložen, kakor da so ga izkusile najhujše bolečine. Še dr. Koruzniku se je morala zasmititi ta žalostna postava, zakaj nekaj trenutkov ga je samo sentimentalno gledal, kakor bi premišljal, je li vredno, da se je ta bedni človek napolil danes samo zaradi njegovega dolgočasnega predmeta v šolo, ko bi bilo vendar bolje, da je ostal v postelji in vdano pričakoval sodbe božje.

»Bolni ste, kaj ne?« je vprašal zdravnik z največjim pomilovanjem.

»Da«, je zastokal Brozga komaj slišno.

»Kaj Vam pa je?«

»No-ga se mi gno-ji«, je pojasnil s trepetajočim glasom.

»Vaš red bi rabil. Ali ste kaj študirali?«

»Ma-lo že, ko-li-kor sem pač mogel.«

»Ali morete malo ven?«

Brozga je previdno zlezal iz klopi, potem pa, oprijemajoč se zidu, čotal trdom pred katedro ter se postavil pred Štrbonclja, ki je razložil za njegovim hrbtom celo kramo zvezkov, da bi ne prišel s svojim sufliranjem v zadrego.

Zdravnik je imel skoro solzne oči, ko je ogledoval siromaka.

»No, stavljam Vam bom čisto lahko vprašanje«, je obljubil in iskal med svo-

stanu takojšnje odstranitve obtoženca, ki je v preiskavi, za čas, dokler traja preiskava. Pritožba proti odstavitvi nima odločilne moči. Če je bila pozneje dokazana nedolžnost, je izplačati obtožencu zaostale prejemke.

§ 57. Proti vsaki disciplinarni kazni se lahko dotičnik v teku 30 dni po predpisani vrsti pritoži na pristojne oblasti.

VII. del. O nehanju službenega razmerja.

§ 58. Službeno razmerje potrjenih voditeljev in učiteljev se neha, kakor to določajo §§ 24, 27, 38, 39 in 49 ali pa tudi po medsebojnem pred pol letom sklenjenem sporazumljenju obeh strank (§ 7). Kakšno učno osebo lahko odpusti s privoljenjem nadzornika šolski odbor, če je nepobitno dokazano, da dotičnik nima več zmožnosti za pouk na o. n. š. Pri učiteljih po poklicu je vedenje zunaj šole le tedaj vzrok za odpustitev, če tudi glavna šolska oblast sklene odpustitev (§ 7). Odpustitev je tudi mogoča, če je kak učitelj po lastni krivdi često zadržan od nemotenega pouka. Če je sklenil šolski odbor odpustitev, mora to potrditi deželna vlada. Na prošnjo učitelja lahko šolski odbor pred časom pretrga službeno razmerje.

§ 59. Če so zaradi službene nezmožnosti odstavljani v službi potrjeni voditelji ali učitelji, ki so povoljno in nepretrgoma ali ne po lastni krivdi pretrgoma služili najmanj 10 let, jim je pripoznati odpravnino po § 44.

§ 60. Če je potrjenega učitelja odslavljal šolski odbor, se lahko dotičnik v teku 30 dni pritoži po predpisani poti na pristojno oblast.

§ 61. Službeno razmerje začasnih in pomožnih učiteljev je končano v slučajih, ki so navedeni v §§ 24, 27, 37, 38, 39 in 49, razen tega pa tudi tedaj, če službo odpove s privoljenjem nadzornika šolski odbor, ki lahko stori to ob vsakem času in lahko tudi vselej odpusti take učitelje, če prosijo za odpustitev. Pred in med disciplinarnim postopanjem se pri začasnih učiteljih ne sme razdreti službeno razmerje.

VIII. del. Prehodne določbe.

§ 62. Z vsemi začasnimi in potrjenimi voditelji in učitelji, ki službujejo na o. n. š. ob času, ko stopi ta razpis v veljavo, je postopati po tem razpisu in jim je v smislu § 8 izdati nastavni dekret. Službeno dobo v svrhu priznanja odpravnine je računati po izmeri vplačanih prispevkov (§ 45).

Končna določba.

§ 63. Pritožbe proti odlokom in ukazom v smislu tega razpisa je vlagati po predpisanem redu na oblasti.

Za Widra in proti njemu.

Kranjski klerikalci so napeli vse sile, da bi preprečili po naših ljudskih šolah uvedbo nedolžne knjige — Widrovega »Mojega prvega berila«. Dokazovati jim, da je knjiga dobra, kakršne sploh še nismo imeli, to bi koristilo toliko, kolikor koristi metanje boba ob steno. Politiška strast jih je udarila s tako slepoto, da postajajo že smešni. Ker nimajo proti Widrovi knjigi nobenega stvarnega razloga, so udarili pečat svoji neumnosti s tem, da razglašajo

jim papirji to najlažje vprašanje. Tačas je sunil Brozga za svojim hrbtom Štrbonclja, da bi ga še enkrat opomnil pomoči. Pri tem pa ga je zadel tako nesrečno baš po širokih žabljih, da bi mu bil kmalu izbil še tistih par redkih škrbin iz čeljusti in da ga je obšla kri. Užaljen je pograbil Štrboncelj celo kramo in jo zagnal pod klop, izvlekel iz žepa zamazan robec in ga z obema rokama potisnil na usta.

Brozga bi bil zdaj izgubljen, da mu ni bila sreča zopet mila. Vprašanje, ki ga je dobil, se mu je zdelo otročje lahko:

»Kako vpliva alkohol na človeški organizem?»

V hvaležnosti so se mu zasvetile oči in kolikor so mu »dopuščale« moči, je razlagal svojo učenost o deliriju, degeneriranju in drugih strahotah iz antialkoholnih katekizmov. Govoril je pretrgano, še vedno z boleznim izrazom, toda očitno z zanimanjem.

Zdravniku je kmalu zadostovalo, da se je prepričal o Brozgi »pridnosti« in prekinil ga je:

»Dovolj!»

Brozga se je počasi okrenil in se oprijemajoč klopi zopet napotil v klop.

»Pa pazite na noge... mirovati treba, dobro hrano, da se pozdravite,« je še nasvetoval dr. Koruznik za njim. Potem je poklical par drugih še neklasifikovanih tovarišev.

v »Slovincu« (št. 163, z dne 21. t. m.): »Slomškarji smo bili seveda vsi odločno proti, da bi se vpeljala Widrova knjiga, ki je proizvod Učiteljske tiskarne.«

S takim produktom kompletne neumnosti se ni moglo prerokati. Naj torej Slomškarji svojo gonijo naprej in se ubijajo s starimi Abecedniki, kolikor jim drago! Kar je pametnih in resnih šolnikov in pedagogov, ti soglasno priznavajo vrline Widrove knjige in jo uvajajo v svoje šole. Temu dokaz so mnogobrojna poročila zlasti s Štajerskega, kjer bo kmalu uvedena Widrova knjiga po vseh slovenskih šolah. Da imajo tamkaj mnogo veselja in zabave s traparijo kranjskih Abecednikov, je ob sebi umljivo. Nekaj zabave pa tudi mora biti v teh resnih in žalostnih časih!

Nepriistransko sodbo o vrednosti Widrovega »Mojega prvega berila« smo prejeli z »Mladike« v Ljubljani. Glasi se tako:

Na našem zavodu »Mladika« v Ljubljani je bilo uvedeno v šolskem l. 1913/14 Karla Widra »Moje prvo berilo«. Poučevala je po njem v I. razredu podpisana učiteljica Milica Prosenčeva, ki se je izjavila o tej knjigi sledeče:

1. Učenke so se učile čitanja z velikim veseljem in zanimanjem.

2. Z lahkoto so premagale zločke (dvo in tro soglasnike), tako da ni bilo niti čutiti, kdaj in kako so prešle preko teh največjih težkoč v čitanju.

3. Učenke so se naučile hitro in dobro čitati, kakor še nikdar prej. Že več kot en mesec prej so prišle do čitanja berila, kakor pa prejnjata leta.

4. Berila so otroškemu duhu skozinsko primerna. Želeti bi bilo le nekaj več berilnih sestavkov za deklice, ki bi jih navajali k snažnosti, rednosti, varčnosti itd., kar je prva podlaga dobri gospodinj. Splošno se mora Widrovo »Moje prvo berilo« kar najtopleje priporočati.

Marija Wessnerjeva, Milica Prosenčeva
voditeljica, učiteljica.

Petstoletnica zadnjega ustoličenja koroških vojvod v slovenskem jeziku in sedanje slov. učiteljstvo.

(Dalje.)

Turški časi so minili, minila je nevarnost življenja in imetja, a večstoletna nezavednost je ostala na našem narodu trajna. Toda ne vedno. Napočilo je l. 1848. Takrat je vladal cesar Ferdinand Dobrotljivi. Vsi narodi so zahtevali od njega večjih pravic; ker jim jih cesar ni mogel dati, je odložil vlado. Tu na tej sliki vidite, kako polaga cesar Ferdinand Dobrotljivi roke na 18letnega svojega stričnika Franca Jožefa I. Takrat je imel cesar sam pravico s svojimi ministri izdajati zakone, ni bilo torej nobenih državnih poslancev in ljudstvo ni v zakonodajni sodelovalo. Leta 1860. je cesar Franc Jožef s svojim

* To je po priliki tako, kakor da bi rekli: »Slomškarji smo seveda vsi odločno proti, da bi se uvedel izpremenjeni položaj škofovih rdečih bukvic, ki so produkt Katoliške tiskarne!« Uredn.

»Zadostno bo, več ne rabim!« se je skromno tolažil Brozga, ko je bil zopet na svojem prostoru.

Zavzonilo je in tudi klasifikacija je bila gotova. Komaj je zaprl dr. Koruznik za sabo vrata, se je v razredu vzdignil naravnost peklenški trušč. Vsak je dajal iskrenega duška svojemu začudenju.

»Ti si pa od samega vraga!« so vzklikali po vrsti in se drenjali krog Brozge, ko si je obuval čevlje.

»Le sam pazi na nogo, Koruznik!« je zaklical Brozga, ko je zalučal copat proti stropu. Potem je stopil k še vedno užaljenemu Štrbonclju, da sta se pobotala, kar ni bilo težko. Samo eno karikaturu Driske mu je moral obljubiti in še tisto dopolnje mu jo je narisal.

Ko je naslednji teden dobil Brozga izpričevalo v roke, ga je malomarno pogledal; sami srednji redi kakor navadno. Toda ne! ... Tudi en odličen red je bil tam spodaj zapisan, bela vrana v Brozgih izpričevalih. In ta odličen red je bil (čujte in strmite, ljudje božji) iz — higijene. Dolgo ni mogel verjeti samemu sebi, vpetič, vdesetič je moral pogledati, je li res njegovo izpričevalo, preden je bil prepričan nad tem najlepšim koncem svoje komedije.

Bog mu daj dobro, kjerkoli ga nosi zdaj zelena zemlja!

oktobrskim diplomom podelil Avstriji ustavo, t. j. podelil je vsem narodom pravico, naj tudi oni sodelujejo pri sklepanju zakonov s svojimi odposlanci.

Kaj mislite, ali bi smeli cesarja slovensko nagovoriti? Da, saj je on leta 1867. potrdil zakon o ravnopravnosti vseh jezikov, on bi se tudi potrudil vam slovensko odgovoriti. Istotako bi smeli cesarju pisati v slovenskem jeziku, in sicer na njegovo pisarno. Ravnatelj te pisarne odpre in pregleda vsako pismo ter izroči cesarju le tista pisma, ki ustrezajo dostojni obliki in drugim predpisom ter so vredna cesarjeve naklonjenosti.

Nekoč me je bila naprosila neka ženska oseba, naj ji spišem na cesarja neko pošnjo, in sicer v nemškem jeziku, ker bi slovenska prošnja morebiti ne bila uslišana. Dokazoval sem ji, da bo slovenska prošnja ravnatoku uslišana, samo, če so zato dani pravi pogoji, ona pa je vztrajala ter rekla, naj ji prošnjo le spišem po nemško, da si ne bo pozneje domišljala, da je bila zaradi slovenskega jezika zavrnena. Toda njena nemška prošnja je bila vseeno zavrnjena, kar nam naj služi v dokaz, da v Avstriji ni jezik merodajen, temveč razlogi prošnje.

Ali naj torej povsod rabimo svoj slovenski jezik?

Da, vsepovsod, od najsiromašnejše kočice do cesarjevega prestola. Naj ne bo v državi tako visokega gospoda, pred katerim bi se sramovali govoriti ali pisati v svojem materinem jeziku. Bog je naše večno veličanstvo, kadar molimo, govorimo z njim v slovenskem jeziku, zakaj bi s svojim cesarjem in kraljem, ki je umrlo joče veličanstvo, ne govorili v svojem jeziku?

Tu imam pismo, ki je došlo včeraj z Nemškega na pošto nabiralnico v Dobje. Glasi se: »An Freulajn Fr. P., Ablage Dobje, post Muntprajz, Štajermark, Esterajh.« Ta spakledrana nemščina toži pisatelj, našega očjega rojaka, bivajočega sedaj na Nemškem, da se on v tujini ne zaveda niti svoje slovenske narodnosti niti zgodovinske niti sedanje zakonite ravnopravnosti slovenskega jezika. On bi smel v tujini mesto »Estrajh« zapisati po slovensko Avstrija, katera beseda je v vseh jezikih razumljiva. Ko je dospelo pismo v Avstrijo, pogleda pošta deželno »Štajersko«, katera beseda je istotako v vseh jezikih razumljiva, na Štajerskem čitajo »pošta Planina« namesto spakledranke »Muntprajz« in jo razumejo; zakaj v smislu danes večkrat imenovanega državnega osnovnega zakona mora pošta upravnost v vlakih, ki vozijo na Slovensko, nastavljeni slovenščine zmožne poštne uradnike, in če bi vsi naši v tujini živeči rojaki tako nezavedno ravnali, bi s tem ustvarili trditve, da ne treba tam Slovencev nastavljeni, saj pišejo Slovenci svoja pisma po nemško. In tako nezavedno naravnost protinarodno ravna tudi večina tukajšnjih rojakov, ki žive v neposredni naši bližini v področju slovenske govorice, n. pr. v Mariboru, Celju, Zidanem Mostu, Trbovljah itd. V Dobje dohaja vsak dan povprečno do 20 pism z nemškimi naslovi s slovenskimi pa manjšina. Glejte, to je dokaz, da nas ni svoj čas niti rojstva hiša niti šola vzgojila za zavedne Slovence, da sami svojega jezika i svojih pravic niti ne spoštujemo niti ne izvršujemo; zato zaslužimo od Nemcev zaničevanje; zakaj kdor se sam ne spoštuje, je podlaga tujčevi peti. Zahtevamo torej od svojcev v tujini, naj nam pišejo na pismih izključno slovenske naslove.

Jaz n. pr. pišem v imenu posojilnice pisma na Nemško, oziroma v svojem imenu v Ameriko ter dobivam od tam pisma s popolnoma slovenskimi naslovi. Tam je merodajno le ime Evropa, oziroma Amerika, v Evropi pa Avstrija, ti slovenski izrazi so razumljivi v vseh jezikih.

Uprav včeraj je došlo v Dobje pismo od okrajnega glavarstva z naslovom »An das Gemeindefamt Dobje«. Ta naslov nam dokazuje, 1. da se občinsko predstojništvo v Dobju ne zaveda, da so vse deželne in državne oblasti v smislu državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra 1867 dolžne občini in državljanom dopisovati v njihovem materinem jeziku, če to zahtevajo, 2. da občinsko predstojništvo doslej nemških dopisov teh uradov še ni zavračalo, 3. da je torej doslej pomagalo političnim oblastem slovenski jezik in naše pravice prezirati, 4. da se ne zaveda nasproti svojemu narodu niti svojih pravic, niti svojih dolžnosti, a kakor okolnosti kažejo, se bodo pod novim županom odpravile v naši občini vse te velikanske napake. V Dobju tiči torej še mnogo protinarodnega zla, ki ga pa niste vi zakrivali, saj vas ni doslej nihče poučil niti o državljanstvih niti o jezikovnih pravicah naših, zato si štejemo v svojo sveto dolžnost, vam vse to pojasniti ter vaše otroke tako poučiti in vzgojevati, da se bodo zavedali svojih državljanstvih pravic in da so sinovi in hčere slovenskega naroda.

Marsikdo vas bo morebiti razmišljal, kako je vendar to, da nam deželni in dr-

žavni uradi v enomer nemško dopisujejo? Zakaj nam sami od sebe ne začnejo dopisovati v slovenskem jeziku? Saj jih veže dolžnost to storiti, ker imamo državni osnovni zakon iz leta 1867! Ali torej oni s svojimi usiljivimi nemškimi dopisi zakon kršijo?

Odgovorim vam: Ne, oni nam sami od sebe niso dolžni začeti dopisovati v slovenskem jeziku! Oni ne kršijo zakona!

Člen XIX. državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra leta 1867. namreč tudi pravi: »Vsak narod ima nedotakljivo pravico svojo narodnost in svoj jezik čuvati in gojiti.« To se vendar jasno reče, da si moraš ti sam čuvati in gojiti svojo narodnost in svoj slovenski jezik, niso ti ga dolžni čuvati in gojiti oni sami od sebe. Zakaj pa jim ne vrneš nemških dopisov? Od tistega trenutka, ko njihovega nemškega dopisa niti odprli nisi, temveč si jim na zadnjo stran koverta napisal s svojim podpisom: »Ne sprejemem, prosim, pošljite mi v smislu zakona dopis v slovenskem jeziku!« so ti v smislu zgornjih določb dolžni dopisovati v slovenskem jeziku. Šele potem so kršili zakon, če ti na tvojo zahtevo počejo ustreči, takrat pa imamo moč, jih najprej siliti s tem, da vsak njihov dopis neodprt z zgornjo opombo vrnemo, a oni ti ne smejo zaradi tega ničesar storiti in če ti vendar store, kar ne morem verjeti, tedaj se pritoži na naslednje višje mesto in zmagal boš, saj je državni osnovni zakon z dne 21. decembra 1867 tvoj močujoči varuh in zaščitnik.

Prišedši v Dobje, sem dobil od glavarstva Brežiškega neko nemško naslovljeno pismo. Na zadnjo stran koverta sem napisal s svojim podpisom: »Ne sprejemem, nazaj! Kot državljan slovenske narodnosti zahtevam, da se mi naj od tam dološljejo v smislu določb člena XIX. državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra 1867. vedno vsi dopisi, ušteveš tudi naslove zunaj na kovertih, v slovenskem jeziku!« Ustregli so mi brez obotavljanja, dobil sem na to slovenski dopis, bil je to nek plačilni nalog, Istotako sem bil, prišedši v Dobje, spisal na pošto in brzojavno ravnateljstvo v Gradec v slovenskem jeziku prošnjo, oziroma izjavo, da prevzamem po svojem predniku oskrbovanje poštne nabiralnice, nadalje sem pozneje s slovenskimi vlogami v Gradcu zahteval za pošto nabiralnico slovenske tiskovine, tem načinom sem odpravil vse samonemške tiskovine ter sem povrh s slovensko prošnjo dosegel, da so mi nagrado povišali, istotako sem s sodelovanjem krajnega šolskega sveta odpravil dvojezični šolski pečat ter ga nadomestil s samoslovenskim, a me zato nihče ne bo na odgovor klical, zakaj vsakdo ve, da je to moja zakonita nedotakljiva državljanska pravica. Ravno tako je moja državljanska parvica to, da vam danes tu razlagam zgodovinske in zakonite pravice slovenskega jezika; zakaj člen XIII. državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra leta 1867. pravi, da pristojna vsakomur pravica, svoje mnenje znotraj zakonitih mej, prosto izrazi. Da, smatram to tudi za svojo učiteljsko dolžnost, ker živim in delujem med vami.

Obenem moram danes očitno priznati, da so nam oblasti glede rabe našega jezika pravične, če smo mu mi pravični, t. j. dajmo najprej mi slovenskemu jeziku njegove pravice, potem nam jih bodo priznavali in dali tudi državni in deželni uradi.

Dragi mi rojaki Dobjani! Letos mine 500 let, odkar je bil zadnjokrat koroški vojvoda ustoličen v slovenskem jeziku, mine pa tudi 47 let, odkar imamo državni osnovni zakon, ki daje našemu jeziku vse tiste pravice, kakor jih uživa nemški jezik. Ne moremo lepše oslavit 500letnice, kakor če zahtevamo, a) naj nam

Razširjena po vsem svetu, rpl narodih vseh jezikov in dežel je že 23 let Kathreinerjeva Knelpova sladna kava.

Milijoni rodbin piše Kathreinerjevo kot vsakdanjo pijačo za zajtrk in malico.

Kaj bi li moglo bolje priti za dobro kakovost, fin okus in cenost tega najboljšega kavi-nega nadomestka in dodatka?